

Sköna historiska omgivningar kring Fornudden och Persudde - uddar med "spetsar" uti Drevviken

Tänk, vilken lycka och frihet

att få bo och växa upp här i denna härliga, omväxlande miljö med ångar, berg, sjö och stränder.

Så tyckte jag redan som åttaåring, då mina föräldrar, min 2 år yngre bror Lars och jag år 1938, flyttade från Kungsholmen hit ut till huset, som pappa byggt på tomt, kvarteret Berget, som senare blev Fjället 5 och nu Persuddevägen 10. Vägnamnen infördes när vi fick ett eget postkontor i Trollbäcken **1947**.

Tacka *Post-Olle Hedin* för det, som lät posten hyra lokal i hans då nybyggda hus vid Vendelsövägen, där vi idag köper Kumlapizzan.

Skönt för oss att inte längre behöva cykla till posten på Gudö, till huset i vilket även Konsum låg. Nu har Modevillan lagt beslag på det.

Torpet Näset (Persudde- torpet) vid Drevviken och familjen Åkerblom

Efter vår tomt, som gränsade in till Näset, fanns ingen bebyggelse förutom torpet, vars 60 tunnland mark ägdes av överstinnan *Lovén* på *Trångsunds Slott* även kallad *Drevvikens pärla*.

Området var inhägnat från Hanviksviken runt skogen och ångarna till *Trångsund*. Men det fanns två grindar, som vi barn kunde öppna och gå stigen ner till *Hästhagsbadet*. Vattnet var då så kristallklart, att man tydligt kunde se sina fötter på botten. Ibland då man vände på en sten simmade en smålake iväg.

I torpet, som ursprungligen byggts år 1754, men som under årens lopp byggts ut och underhållits, bodde *Henning* (född 1877) och *Charlotta, "Lotten"* (1878) *Åkerblom* med tre av de fyra sönerna, *Gunar*, *Evert* och *Lennart* samt *Elsa*, som de tagit hand om som en dotter och *Lottens* yngre syster *Ingrid*.

Jag intervjuade sonen *Lennart*,

Karl-Gustav Cederberg (1911-2001) bodde i Näsetstugan 1911-1919. Fotot är en gåva till Trollbäckens bibliotek gm dottern Ann-Britt Romert.

som jag känner. Nu en vital 83-åring, som berättar att hans far *Henning* arbetade för överstinnan på *Trångsunds slott*. Men i och med köpet av *Näset* 1927 blev han torpare och skogvaktare här.

Överstinnan köpte *Näset* främst för att hon varken ville se badande eller promenerade människor på andra sidan *Trångsund*. Slottet var hennes sommarställe, så hon ville väl ha lugn och ro. På vintrarna bodde hon med familjen i en etagevåning på *Strandvägen* i *Stockholm*.

Oj, då måste hon ha varit en rik kvinna, inflikar jag.

Visst var hon det och dotter till "*Cederlundska Punchfamiljen*".

"Ack, varför hade inte min pappa ägnat sig åt "puncheri" istället för måleri". Skämt åsido!

Kor och två hästar färjades över till Näset

På våren och senhösten fick *Åkerblom* färja över kor och hästar från *Trångsund* till *Näset*. Här betade de sedan hela sommaren. Vid torpet fanns också en loge, torklada, stall, vedbod och tvättstuga vid bryggan, där tre förtöjda ekor låg. Här i tvättstugan skrubade *Lotten* överstinnans tvättren. Ibland promenerade skraddare *Hedlings* fru, som bodde på nuvarande *Lönnvägen* ner genom

skogen för att låna tvättstugan. På logen förvarades hö och havre, som skördats. Så fort isen lagt sig kördes höet och havren över till slottsegendomen.

Överstinnan håller utkik över Näset

Med kikare! Upptäcker hon badare, klagar hon hos *Åkerblom*.

Men "*gubben Åkerblom*", som vi barn kallade honom tipsade oss att bada i *Hästhagsbadet* för dit nådde inte hennes nåds kikarsikte.

Hon var generös mot de anställda och deras barn. Varje midsommar bjöds det på kalas i slottsträdgården. Då rodde *Näsets* barn över i ekorna.

Torpet Näset

- snart en svunnen idyll -

Lennart säger att *Lotten* var en riktig "matmamma". Det kan jag förstå, för jag minns lekstunderna med barnbarnet *Maj-Lis* och de goda pannkakorna som mormor *Lotten* bjöd på.

Tyvärr gick *Lotten* bort år 1941 knappt 62 år gammal.

År **1943** såldes torpet *Näset* för 75.000 kronor till Tomtförvaltningen *Fylgia*. Köpet ombesörjdes av försäljningschefen *Carl Gyngge*, som senare sålde de uppstyckade tomterna.

Från sommarstugeoas till Villaidyll

På 30-talet saknades vägbelysning, kommunalt vatten och avlopp. Lyset kom någon gång på 40-talet, så det var ficklampan, som gällde mörka kvällar. Vatten och avlopp kom i etapper under 50-60-talet. Så före det fick man hämta vatten ur brunnen eller installera hydrofor för att få rinnande vatten i huset. Men var det en torr sommar fick man vakta hydroforen, så att det inte sa klirr, klirr. Då gällde det att snabbt dra ur kontakten, för då hade brunnen torkat ut. Det var bara att ringa brandkåren, som kom och fyllde på vatten. Många hade torrtoa i källare och uthus. En del ordnade med Hoffmannbrunn (tvåkammarbrunn), så att vattentoalett och bad kunde installeras inomhus.

Vi hade en egen vägförening, som anlätade några bönder att sköta grusvägarna med hästar som draghjälp. På vintrarna plogades det med handgjorda tråplogar i V-format. Vid riklig snö mängd användes fyra hästar. Vägarna sandades inte. Så spark, skidor och kälke åkte både barn och vuxna på. Det var tider det, men här bodde ett segt folk med stor entreprenöranda.

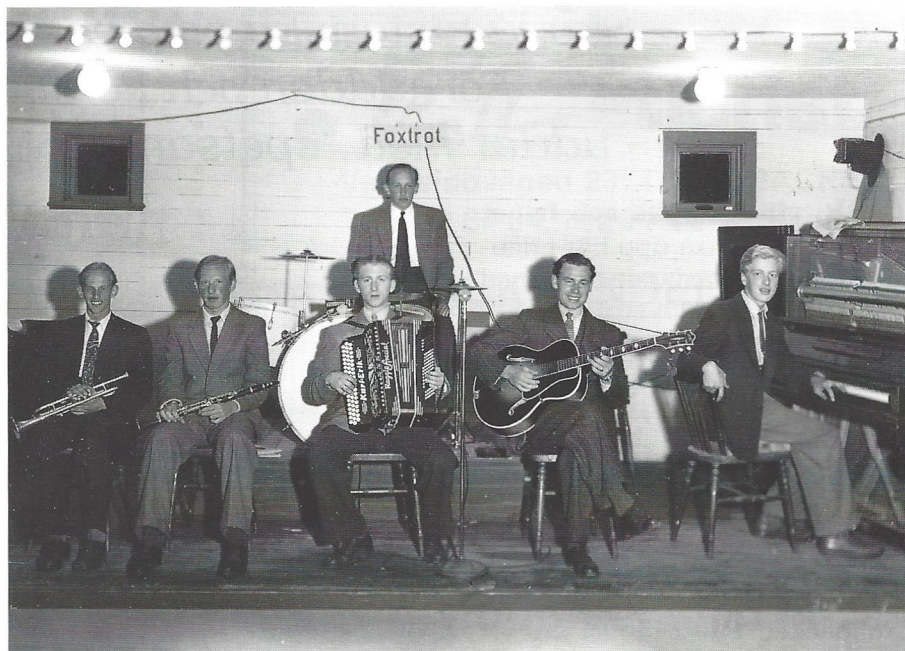
Utveckling på gång

Under 50-70-talen tog villabebyggelsen fart. Idag är Fornudden och Persudde till största delen ett idylliskt villaområde med centrum, flerbostadshus, skolor, park och två äldreboenden.

På Folkets Parks mark nu Fornuddens skola

som ligger på Fornuddsvägen och där 45 anställda varav 20 lärare och 300 elever mellan förskole- och årskurs 5 "dansar" runt. Skolan invigdes år 1968.

Redan omkring 1930 dansades det också runt just här på *Kumla Folkets Parks* dansbanor, en för gammeldans och en för modern dans - en stor rotunda. Ett minne från forna dar har dock lämnats kvar - flaggstången, som var gamla tiders träffpunkt. Vi träffas vid flaggstången, sa vi alltid.

Kumla Folkpark, Karl-Erik Berggrens orkester spelar upp till dans. Bilden utlånad av Berit Brandinge.

Dans lördag, söndag och ibland sommartid även onsdagar. Många bra orkestrar spelade här. En hette *Sandbergs*, en annan var en av bygdens söner tillika min kusin, *Karl-Erik Berggrens*, från Stamvägen 20.

Från början drevs dansbanan, gissar jag, av Kumla Egnahemsförening, - alltså vår TEF-förening. På 50-talet tog Yngve Ström på Kärrvägen hand om ruljangsen. Flera fina artister som Snoddas, Manhattan Transfer, Delta Rhythmen Boys och Thoots Thielemanns uppträdde.

Parken var populär och besöktes av många från Enskede och Söders höjder, bl a kunde man bli uppbjuden av fotbollsproffset *Nacka Skoglund*, som på sitt lilla vis frågade "has det haslust".

Granne med folkparken låg trädgårdsmästare *Nilsson* (Fornudsv/Ångslycke), som ibland klagade över att glaset på växthusen slagits sönder. Men några av bygdens egna söner, som var oskyldiga gillade inte anklagelsen, så de besökte istället Vendelsö Folkets Park. På betryggande avstånd från parken låg ett annat trädgårdsmästeri längre ner på Fornuddsvägen, där kedjehuset nu står.

Under parkens sista år 1953-55

ordnade Hanvikens sportklubb några fester kring midsommar. Det blev väl glest med besökare, så omkring 1955 tror jag att parkens dansbanor revs.

Som jag minns vårt minicentrum, fotbollsplan m m

Idag har vi en stor fotbollsplan intill Scoutstugan och vår vackra Fornuddspark. Men även på 30-talet fanns en fotbollsplan, fast mindre. Den låg på samma sida, men närmare Trångsundsvägen. Alldeles intill den låg en gul liten kiosk med servering till glädje för fotbollsentusiasterna.

På 30-talet fick man gå ner till Skogsängsvägen och ta Vendelsö! an till stan. Här intill hållplatsen vid Vendelsövägen fanns vårt minicentrum, som sträckte sig upp till Svallingsborg.

Många handlade hos Werner Schedins Speceri & Diversehandel på Fornuddsvägen 1. Butiken var indelad i tre avdelningar, för mjölk, specerier och bakom en glasvägg såldes kött och charkuterier. Affären såldes till Erlands-son, vars brorsöner Arno och Kenneth tog över. Numera ingår butiken i Vivokedjan och finns på Alléplan. Bredvid Schedins låg, i ett litet gulbrunt hus, en sybehörsaffär på nedre botten.

Schedins hus (nu gult) finns kvar på Fornuddsvägen 1 och tjänstgör nu som Montessoriförskola. Mellan Sjöhags- och Fornuddsvägen fanns en gul kiosk, som ägdes av *Emma Pettersson*, som senare byggde huset på Sjöhagsvägen 2 A. I undre våningen drev hon konditori och mjölkaffär. Efter Emmas död övertogs butiken av dottern *Margit*, som gifte sig med målare *Bång*, som omskolade sig till bagare.

Margit hyrde ut en mindre lokal till *Nygrens Järn & Färg*. Efter det att *Nygrens* på 40-talet flyttat till sitt nybyggda hus på Vendelsövägen, övertogs lokalen av en damfrisörska. Efter en del år övertogs huset av *Icatrollet*. Idag har mäk-larfirmen *Eget Hem* flyttat in och nyrenoverat det.

Där Emmas kiosk stått byggdes en vänthall och bakom den, där förskolan *Paletten* sedan 1977 ligger, fanns en minigolfbana. Det var många, som vackra kvällar tog en golfgrunda. Man bildade minigolfklubben *Rex*, berättar *Lennart Åkerblom*, som själv erövrade miniklubbsmästerskapet.

När det gällde köttförsörjningen minns jag att herrarna *Johansson* och *Elving* åkte runt med skåpbil och sålde kött. Senare byggde *Johansson* ett hus mitt emot *Bångs* och öppnade "*Johansson Kött & Slakteri*". Just i det huset som *El-tjänst* har idag.

Ibland kom fiskbilen, så vi kunde få fisk till middag. Om man inte tagit chansen att prova fiskelyckan i Drevviken "förstås." I slutet på trettio-talet började det säljas fisk i vänthallen, som senare flyttades till och byggdes om bakom *Bångs Bageri* på Sjöhagsvägen. Fiskaffären, som först drevs av *Ohlssons*, som bodde på Skogsängsvägen, övertogs av min klasskamrat *Elsies* föräldrar *Ella* och *Jocke Andersson* på Berganäsvägen.

Familjen *Svalling* drev *Svallingsborgs* konditori och kiosk vid Vendelsöv/Stamvägen. Det var ett mycket populärt ställe för oss

ungdomar. Här hade vi vår "*by-fest*" som julfest med dans. Kiosken fick ju senare smeknamnet *Sockerbiten*.

Mitt emot *Svallings* fanns det en taxistation med en *Shellmack*, som drevs av *Vifell*. På övre våningen bodde familjen förutom pappa *Sven*, mamma *Klara*, barnen *Ingvar Ottomar*, *Pontus*, *Thomas* och *Kajsa*. I deras hus var det ofta liv i luckan, då barnens kompisar kom och hälsade på. Alltid gästvänligt bemötta.

Intill *Vifells*, där *Rimi* nu finns, låg vårt *Medborgarhus*, som fick en viktig betydelse för bygdens föreningsliv. Den rymde biograf, som också användes som samlingslokal. Huset blev färdigt på 40-talet. Många kumlabor deltog med både arbete och pengar för att få det klart.

På Stamvägen bodde fjärdingsman *Josef Malmsäter* med sin hustru *Maria* och barnen *Lars*, tvillingarna *Pia* och *Lennart* samt minstingen *Åsa*. Vi kumlabor tyckte det var rätt lugnt här, flera låste inte ens dörrarna när de lämnade huset för att uträtta ärenden. Men *Josef* hade nog fullt upp. Han var vår skatteindrivare här i Tyresö. Ibland var det något dansbanebråk. Skvallret i byn gick, och det berättas om en gång, då han tog en hembrännare på bar gär-

ning. Och när han frågade denne i och för sig hedersman, varför han brände, svarade han att systemets brännvin var för svagt. Grymt nog måste man ha haft gott om lediga celler på den tiden för han hamnade i en sådan.

Enda trösten var hustruns semestervykort från sydligare nejder. Det saknades länge en konsumbutik, men i slutet av 40-talet flyttade *Konsum* in på Vendelsövägen, där *Lebes* i dag säljer trävaror.

När Trollbäcken fick sitt centrum

Åren 1954-56 byggdes bostadshusen och centrumanläggningen i kommunens och HSB:s regi vid Alléplan. Huset byggdes på den mark där *Wahlbecks* trädgårdsmästeri legat. Här köpte vi våra söta goda jordgubbar. Huset, som uppfördes var två- och trevånga tidstypiska lamellhus ritade av stadsarkitekten *Tore Forsman*. Under 80-talet tillkom de två hästskoformade bostadshusen och en barnstuga på gården, där idag förskolan *Stenkulan* med 85 barn med lärare "huserar".

På 60-talet var det **här** kommunens centrum. Vi hade försäkringassekondor. Vårt första kommunalkondor fick vi 1945, som inreddes i en villa vid Alléplan (f d *Kalle Johanssons* elaffär) Det övriga Tyresö låg kvar i sin "törn-

Hästhagsbadet augusti 2002 - en underbar sensommar för barnen att minnas.
foto: Hasse Saxinger

rosasömn", men inte så länge till, för på 60-talet började man bygga upp Bollmora.

Fler lägenheter i centrum

Blir det många fler bostäder i centrum nu i bostadsbristens tider? Såväl ungdomar som äldre villaägare söker lägenheter i Trollbäcken. Det diskuteras ju just nu, och byggs det ut på ett smakfullt och ändamålsenligt sätt med små och stora lägenheter med luft och rymd, så kan man väl acceptera det. Men hiss är ett måste. Idag finns det bara ett enda flerbostadshus med hiss i, nämligen Alébacken 7-9.

Generationer före oss

1910 förvärfvade Mellersta Sveriges Egnahems AB Kumla herrgård i avsikt att stycka och sälja av marken, som även omfattade Näsby och Skälsätra. Tomterna var stora och billiga att köpa. Men pga de dåliga kommunikationerna med Stockholm var efterfrågan liten. Att ta sig ut hit gick först via Nynäsbanan och sedan med båt över Drevviken.

Först på 20-30-talet tog exploateringen fart i och med att Vendelsöbusslinjen kom till.

En stor del av naturen i Kumla förblev länge orörd, och än idag har vi runt Drevviken våra klippor och stränder med bad som

Hästhagsbadet, Hästryggen. Sten- och Fornuddsbadet och hela Drevviken att frilufta oss i.

Vi trollbäckare inte först på plan

Det vet vi förvisso.

Hit till Fornudden kom vikingarna ca 550-800 efter Kristus.

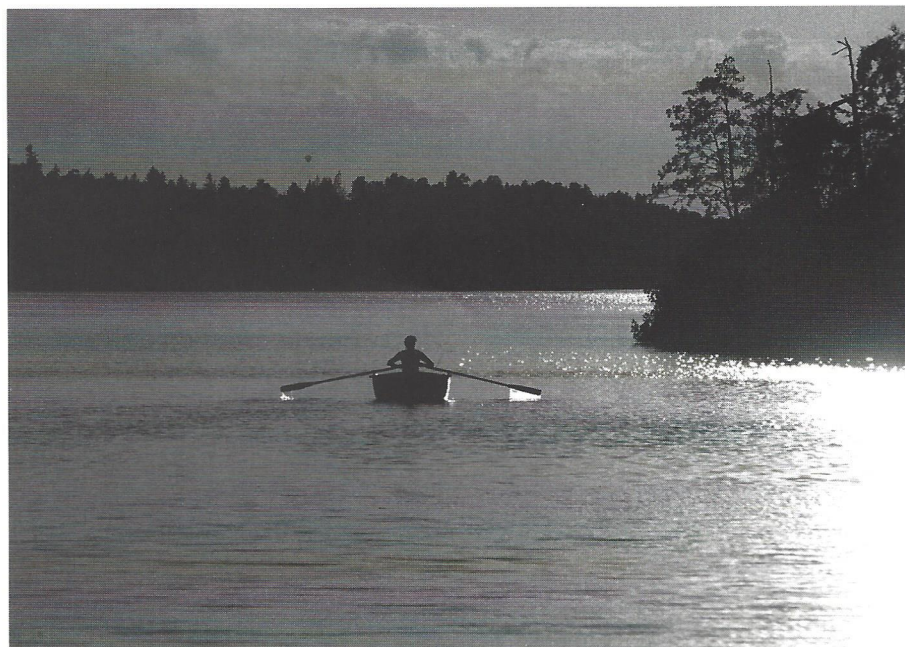
På udden vid Drevviken omgiven av villabebyggelse ligger järnåldersgravfältet från den yngre stenåldern. Med 75 gravar - högar och rundastensättningar - är **det** det äldsta inom kommunen. År 1912 gjordes en mindre undersökning av gravfältet. Man fann fynd från yngsta vikingatid, som

spännbuckla av brons - det karaktäristiska kvinnliga vikingatida dräktspännet.

Hur såg det ut här på forntiden? Det skulle vara intressant att veta. Sannolikt är nog att Drevvikens vatten helt täckte vår vackra Fornuddspark, som vi invigde den 15 september 2001.

Tiderna förändras och vi med dem kan vi konstatera, för idag lär vi Persudde- och Fornuddsbor vara till antalet omkring **2500**.

Berit Brandinge

Ensam roddare i Hanviksviken. Varm sommarkväll i mitten av augusti.

Foto: Hasse Saxinger

RÖR AB

ALLT INOM VVS
VÄRME-PANNOR
SERVICE,
VATTENINST.

Auktoriserad
VVS-installatör

Radiovägen 9 A, 135 48 Tyresö
Tel 08-798 88 66
Mobil 0708-98 88 66, 0708-98 88 67
Epost: perlato@telia.com

MinBils Verkstad

Har flyttat till
Petterboda!
Välkomna!!

Ove Johansson

08-798 40 64
070-356 01 70

30 år med
AUDI, VW, SEAT & SKODA